

$n - m$ — кількість років між роком викупу облігацій і роком, у якому був здійснений останній внесок у фонд викупу.

Слід зазначити, що законодавчих обмежень за суб'єктивним складом емітентів конвертованих облігацій не існує. Але, з огляду на можливість конвертування даних облігацій в акції, стає очевидним, що їхніми емітентами можуть бути лише підприємства акціонерної форми власності.

У процесі вирішення питання про випуск конвертованих облігацій виникають певні сумніви в тому, що їхня емісія опосередковано пов'язана зі збільшенням статутного фонду суспільства. Тому рішення про випуск облігацій повинне прийматися загальними зборами акціонерів і оформлятися протоколом, щоб після конвертації не виникло питань про спосіб збільшення статутного фонду. У такий спосіб підприємство заздалегідь знімає можливе невдоволення ряду акціонерів, що неминує виникає в зв'язку зі зміною пропорцій власності.

Аналіз показав, що особливу увагу варто приділити таким аспектам, як:

термін конвертації, оскільки облігації можуть бути конвертовані до закінчення терміну погашення, то акції, на які вони будуть обмінюватися, повинні бути вже випущені в обіг і їхній prospect емісії має бути зареєстрований;

поширення конвертованих облігацій, оскільки їхня емісія опосередковано пов'язана з формуванням статутного фонду акціонерного товариства, і випущені закритим акціонерним товариством конвертовані облігації можуть бути розміщені тільки серед заздалегідь визначених осіб, після ухвалення відповідних рішень зборами акціонерів;

ціна реалізації облігацій, оскільки при її визначенні необхідно виходити з того, щоб випущені облігації мали номінальну вартість не нижчу від номінальної вартості акцій, на які планується їх конвертувати.

Серед переваг, що одержують як емітенти конвертованих облігацій, так і інвестори, основними є:

1) випуск облігацій не може бути визнаний таким, що не відбувся, через їхню неповну реалізацію, у той час як для визнання випуску акцій таким, що відбувся, емітент зобов'язаний реалізувати не менш 60% від суми емісії;

2) випуск облігацій дозволяє емітентам не заморожувати кошти, що надходять в оплату за акції, а відразу після конвертації облігацій в акції зареєструвати збільшення статутного фонду на відповідну суму.

Проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що в сучасних умовах відсутності механізму повернення здійснених інвестицій, використання конвертованих облігацій є найбільш обґрунтованим, тому що дозволяє підприємству уникнути банкрутства у випадку відсутності коштів для погашення облігаційної позики шляхом заміни облігацій на визначену кількість акцій, а інвестору надає захист від ризику падіння вартості вкладених інвестицій.

Узагальнюючи вищесказане, необхідно зазначити, що започатковані дослідження є невід'ємною умовою

інтенсифікації інвестиційних процесів на підприємствах української промисловості, які вимагають постійного вивчення у зв'язку з розвитком фондового ринку України.

Література: 1. Послання Президента України до Верховної Ради від 30.04.2002 р. "Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного розвитку України на 2002 – 2011 р." 2. Інноваційна політика держави // Бізнес. — 2003. — №15. — С. 31. 3. Дмитренко І. К. Корпоративні облігації — інструмент залучення інвестицій на фондовому ринку // Ринок цінних паперів України. — 2002. — №5 – 6. — С. 51 – 59. 4. Краев А. О. Формирование оптимальных параметров корпоративного облигационного займа // Финансы. — 2001. — №12. — С. 18 – 21. 5. Глухая А. Я. Фондовые инструменты привлечения инвестиций и возможности их использования в Украине // Економіка та підприємництво. — 2002. — №2. — С. 24 – 29.

Стаття надійшла до редакції
2.09.2003 р.

УДК 338.45:622.34

Коваленко Т. П.

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ВИРОБНИЦТВА ВЧ "ЛІКВО"

The following matters are considered in the article: the existing expenditure accounting system of the LIKVO Military Unit consisting of 6 production subdivisions, and 3 expenditure centers actually existing but unnoticed by the unit management. The drawbacks of the existing expenditure accounting system are analysed, and the proposals for increasing the effectiveness of the production process management are given.

Одним із найважливіших напрямів роботи керівництва підприємства в ринкових умовах є ефективне управління витратами, метою якого є не тільки одержання прибутків у поточній діяльності, а й забезпечення стратегічного розвитку виробництва в майбутньому.

В умовах адміністративно-командної системи найбільша увага приділялась обліковій функції управління витратами виробництва.

Перехід до ринкової системи господарювання вимагає удосконалення управління витратами виробництва, виходячи з потреб існування та розвитку підприємства у майбутньому, збереження та розширення ринкових можливостей в умовах конкуренції та певної невизначеності зовнішнього середовища щодо самого підприємства.

Одним із засобів такого управління витратами є виробничий облік з встановленням так званих центрів витрат, в якості яких можуть виступати деякі технологічно та організаційно відокремлені виробничі підрозділи самого підприємства.

Менеджмент фірми повинен вести облік витрат кожного центру з метою встановлення поточної ефектив-

ності діяльності цієї частини підприємства і в залежності від цього формувати ті чи інші організаційні рішення про розширення або скорочення виробництва; надання допомоги тому чи іншому підрозділу і т. ін. Дуже важливо, щоб такий витратний облік проводився систематично і був би фактично моніторингом витрат. За таких умов управлінські рішення перетворюються в оперативні, що певною мірою гарантує ефективне управління виробництвом [1; 2].

В Україні організація виробничого обліку законодавством не регламентована, це — внутрішня справа кожного підприємства. Керівництво самостійно вирішує як класифікувати витрати та деталізувати місце їх виникнення.

Огляд та аналіз зарубіжної літератури з цих питань [3] показали, що в ринковій економіці велика увага приділяється питанням обліку та аналізу витрат на виробництво. Перехід від системи обліку до системи управління витратами дає змогу керівництву підприємства своєчасно знаходити шляхи забезпечення ефективності виробництва на базі прогнозування, планування, впровадження прогресивних норм і нормативів тощо [4; 5].

Виходячи з цих положень, дуже цікаво розглянути існуючу систему витратного обліку на підприємстві ВЧ "ЛІКВО", яке складається з 6 виробничих підрозділів, що виконують свої специфічні функції.

Воєнізована газорятувальна протифонтанна частина "ЛІКВО" (надалі — ВЧ "ЛІКВО") у 2001 р. відзначила своє 30-річчя. З 1971 року по 1991 рік ВЧ "ЛІКВО" була підпорядкована Мінгазпрому СРСР в Україні. У 1991 році було утворено АТ "Укргазпром", куди ввійшла ВЧ "ЛІКВО". У 1999 році була утворена НАК "Нафтогаз України", одним із структурних підрозділів якої стала ДК "Укргазвидобування", а ВЧ "ЛІКВО" — її філією.

В цей час ВЧ "ЛІКВО" складається з 5 воєнізованих загонів та штабу частини, які виконують свої функції у відповідності до "програми робіт", що затверджується керівництвом вищої організації, якій підпорядкована "ЛІКВО".

Шебелинський воєнізований загін — виконання оперативно-аварійних робіт у разі їх виникнення на виробничих об'єктах підприємств, які обслуговує частина. З цією метою необхідно забезпечити підтримання у постійній оперативній готовності особового складу загону, його спецоснащення, а також забезпечення нормативної комплектності спецобладнання та спецпристосувань на складі аварійного запасу.

Загін базується у м. Харкові.

Хрестищенський воєнізований загін — виконання профілактичної роботи на виробничих об'єктах підприємств по бурінню, видобутку та транспортуванню газу системи ДК "Укргазвидобування" і ДК "Укртрансгаз", а саме: БУ "Укрбургаз", ГПУ "Шебелинкагазвидобування", ГПУ "Полтавагазвидобування", ГПУ "Харківгазвидобування", УМГ "Харківтрансгаз", УМГ "Донбастрансгаз", УМГ "Київтрансгаз".

Загін базується у м. Краснограді Харківської області.

Прикарпатський воєнізований загін — виконання профілактичної та оперативно-аварійної роботи на виробничих об'єктах підприємств БУ "Укрбургаз" (Стрийське ВБР), ГПУ "Львівгазвидобування", УМГ "Львівтрансгаз", УМГ "Прикарпаттрансгаз".

Загін базується у м. Стрий Львівської області.

Оперативно-технічний воєнізований загін виконує розробку та виготовлення технічних засобів для використання їх на виробничих об'єктах (свердловинах та інших об'єктах), для попередження виникнення та ліквідації нафтогазоводопровів і відкритих фонтанів. Крім того, цей підрозділ проводить складні аварійно-ремонтні роботи у токсичних та вибухонебезпечних середовищах, бере участь у проведенні робіт з ліквідації газонафтових викидів і відкритих фонтанів, у роботі комісії з приймання зразків гирлового обладнання, проводить патентно-ліцензійні роботи та роботи з раціоналізації та винахідництва.

Курганський воєнізований загін — це забезпечення оперативної готовності автотранспорту частини до виїзду на виконання виробничих завдань, теплоенергетичне забезпечення господарства частини, матеріально-технічне забезпечення, загально-господарська діяльність.

Загін базується у м. Харкові.

На підприємстві ВЧ "ЛІКВО" можливо виділити три центри витрат, виходячи з типу робіт, які ними виконуються:

- аварійно-ремонтні;
- профілактичні;
- виробництво продукції.

Відповідно до цього, треба було б організувати збір, класифікацію та обробку економічної звітної інформації, а потім — і регулювання всього процесу виробництва.

Реально менеджмент ВЧ "ЛІКВО" вважає важливою функцією управління дослідженням, формування та аналіз витрат на підприємстві, але на практиці всі ці роботи виконуються за традиційною обліковою схемою, як за змістом, так і у термінологічному аспекті.

Економічний відділ ВЧ "ЛІКВО" складає зведені дані згідно з видами витрат, аналізує їх динаміку та склад, визначає тенденції зміни структури та обґрунтовує напрями поліпшення використання витрат. Уся ця аналітична робота виконується у річному розрізі, що призводить до використання пасивних методів управління, фактично — по слідах ситуації.

Аналіз витрат на ВЧ "ЛІКВО" здійснюється за моделлю: "результати — витрати виробництва". Це, зокрема, означає, що в процесі аналізу досліджується динаміка витрат виробництва й послуг на підприємстві та здійснюється порівняльний аналіз в різні проміжки часу.

Основні техніко-економічні показники ВЧ "ЛІКВО" та структура операційних витрат на виробництво за 1999 – 2001 рр. наведені у табл. 1 і табл. 2. Як бачимо, дані обох таблиць кореспондуються, що підтверджує їх репрезентативність та вірогідність.

Таблиця 1

Закінчення табл. 2

Основні техніко-економічні показники по ВЧ "ЛІКВО" за 1999 – 2001 рр.

№ п/п	Назва показника	Одиниці виміру	1999 р.	2000 р.	2001 р.
1	Обсяг виробництва (надання виробничих послуг)	тис. грн.	2979,2	4615,7	6009,0
2	Балансовий прибуток	тис. грн.	1324,2	1646,3	1317,9
3	Основні фонди на кінець року	тис. грн.	1702,0	2658,4	19586,4
4	Амортизація основних фондів	тис. грн.	161,0	182,5	894,8
5.	Середньооблікова чисельність працюючих (штатного персоналу)	осіб	134	144	162
6	Фонд оплати праці у т. ч.: фонд основної з/плати; фонд додаткової з/плати; інші заохочувальні виплати	тис. грн.	1282,3	1963,2	2626,2
			534,2	749,5	855,0
			241,8	501,0	589,1
			507,2	712,7	1182,1
7	Середній тариф (оклад) 1-го працюючого	грн./міс.	332,2	433,7	495,0

Як видно з таблиці, найбільш вагомою статтею витрат у складі собівартості робіт (послуг) щодо ВЧ "ЛІКВО" є стаття "Оплата праці", що є наслідком технологічної особливості робіт при виконанні газонебезпечних аварійних робіт, за які здійснюються виплати за понадурочний час роботи та за газонебезпечні умови праці.

Вагомими є також статті "Амортизація основних фондів" та "Відрахування на соціальні заходи", що також пояснюється технологічною специфікою виробництва, яке розглядається.

Цікаві дані, які ілюструють динаміку основних показників.

Так, за розглянутий період виробництво підвищилось в 2,02 раза, чисельність персоналу — в 1,21 раза, середньомісячна тарифна заробітна плата одного працюючого — в 1,49 разів. В той же час основні фонди зросли в 11,5 разів, що призвело до зростання амортизаційних відрахувань — у 5,55 раза.

У свою чергу таке зростання амортизаційної складової витрат стало причиною різкого падіння балансового прибутку — при зростанні обсягів виробництва в 2,02 раза прибуток не тільки не зріс, але й знизився до 99% порівняно з 1999 роком.

Таблиця 2

Структура операційних витрат на виробництво (надання послуг) по ВЧ "ЛІКВО" за 1999 – 2001 рр. (у відсотках)

№ п/п	Назва показника	1999 р.	2000 р.	2001 р.
	2	3	4	5
1	Матеріальні витрати	5,2	6,9	12,0
2	Витрати на оплату праці	45,7	42,6	36,2

1	2	3	4	5
3	Амортизація основних фондів	9,5	6,5	23,6
4	Відрахування на соціальні заходи	16,1	13,5	12,0
5	Інші витрати	23,5	30,5	16,2

Причиною таких змін було введення в дію у 2001 році дороговартісних основних засобів:

трьох превенторів загальною вартістю 9671,7 тис. грн.; цементувальних агрегатів загальною вартістю 11083,2 тис. грн.

Така інвестиційна політика підприємства пояснюється тим, що менеджмент ВЧ "ЛІКВО", працюючи в умовах ринкових відношень, постійно шукає можливості розширення сфери діяльності та отримання прибутку, тобто йде шляхом диверсифікації виробництва.

Так, при основному напрямі — наданні виробничих послуг — ВЧ "ЛІКВО" виготовляє продукцію технічного призначення для ремонту та обладнання свердловин (фонтанні арматури, кульові засувки та ін.).

Для розширення цього напрямку діяльності підприємство у 2001 році придбало станки, спецобладнання, транспортні засоби, в тому числі й ті, про які йшлося раніше. Це дозволить у майбутньому збільшити обсяг робіт за рахунок випуску продукції механічною майстернею та ввести нову тампонажну дільницю виробництва.

Такий підхід є безумовно зрозумілим, але в такому разі треба було б відокремити цю нову ділянку виробництва, яка інтенсивно розвивається, ідентифікувавши її як новий центр витрат та прибутку, і відповідно до цього будувати всю систему витратного обліку. Теж саме потрібно зробити щодо інших підрозділів підприємства або напрямів діяльності.

Зрозуміло, що така реконструкція системи управління витратами потребує великих зусиль як з боку керівництва підприємства, так і його безпосередніх виконавців. Але, як свідчить досвід фірм, які реалізували таку методику, віддача є непропорційно великою при тому, що різко підвищується рівень управління виробництвом.

Таким чином, в даній роботі вперше за період діяльності ВЧ "ЛІКВО" виділено три основні центри витрат, такі, як профілактичні роботи, аварійно-ремонтні роботи та виробництво спеціальної продукції механічною майстернею підприємства, що дає змогу підняти ефективність управління діяльністю частини на новий рівень.

Література: 1. Управление затратами на предприятии. [Лсбедев В. Г., Дроздова Т. Г., Кустарев В. П.]; /Под общ. ред. Т. А. Краюхина — СПб.: Издательский дом "Бизнес прессы", 2000. — 276 с. 2. Котляров А. И. Управление затратами. — СПб.: Питер, 2001. — 276 с. 3. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: Пер. з англ. — М.: Аудит, 1994. — 140 с. 4. Денисова И. П. Управление затратами и ценообразование. — М.: Экспертное бюро, 1997. — 76 с. 5. Семь нот менеджмента /Под ред. Красновой В., Привалова А. — 2-е изд. — М.: ЗАО "Журнал Эксперт", 1997. — 176 с.

Стаття надійшла до редакції
3.09.2003 р.